

МЕДІА-РЕДАГУВАННЯ

УДК 007:304:001:655

Анастасія Бессараб

ПРОЕКТ «СВІТОВА СТОЛИЦЯ КНИГИ» ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН

У статті розглянуто історію створення та особливості реалізації проєкту «Світова столиця книги», що має на меті заохочення читання та любові до книги. Показано, що міста, які вже здобули цей титул, мають високий рівень читацької та видавничої культури; проводять міжнародні книжкові виставки, ярмарки та акції популяризації читання; організовують конференції, майстер-класи; виявляють винахідливість, створюючи скульптури, аудіобібліотеки, пам'ятні книги, монети, поштові марки тощо; втілюють у життя ідеали культурного розмаїття, діалогу та толерантності, відображаючи всі події на своїх офіційних сайтах.

Ключові слова: Всесвітній день книги та авторського права, Світова столиця книги, читання.

В статье рассматривается история создания и особенности реализации проекта «Мировая столица книги», цель которого — поощрение чтения и любви к книге. Показано, что города, получившие этот титул, имеют высокий уровень читательской и издательской культуры; проводят международные книжные выставки, ярмарки и акции популяризации чтения; организуют конференции, мастер-классы; проявляют изобретательность в создании скульптур, аудиобиблиотек, памятных книг, монет, почтовых марок и т.п.; воплощают в жизнь идеалы культурного разнообразия, диалога и толерантности, отражая все события на своих официальных сайтах.

Ключевые слова: Всемирный день книги и авторского права, Мировая столица книги, чтение.

The article discusses the history of creation and peculiarities of the project «World Book Capital» in order to appeal to reading and love for books. It is shown that the cities that received this title, possess a high level of readership and publishing culture, conduct international book exhibitions, fairs and events to promote reading, and organized conferences, workshops, show ingenuity, creating sculptures, audio

library, commemorative books, coins, postal stamps, etc.; embody the ideals of cultural diversity, dialogue and tolerance.

Key words: *World Book and Copyright Day, World Book Capital, reading.*

На замовлення компанії «Київстар» спеціалістами Gf Ukraine влітку 2013 р. було проведено дослідження «Читання книг в Україні», у якому взяли участь понад 1000 респондентів з усієї країни. Результати засвідчили, що з вересня 2006 р. до серпня 2013 р. частка покупців книжок знизилась з 42 % до 30 %. Лише 1 % опитаних називає нестачу коштів головною причиною нечитання книжок, як основні ж перешкоди зазначено, зокрема, низьке знання українських авторів та видавництв, слабке просування сучасної літератури; низьку популярність електронних книжок і слабкість систем продажу контенту, які б дали змогу збільшити доступність сучасної літератури для українців; безліч інших способів проведення вільного часу вдома, що потребують менше зусиль, ніж читання книжок, тощо [5]. Схожа ситуація із читанням спостерігається й у інших країнах (наприклад, за даними останнього опитування Фонду громадської думки, більше ніж 50 % росіян визнали, що за останній рік не прочитали жодного художнього твору; за статистикою, у Великобританії близько 40 % мешканців не прочитали жодної книжки в житті [10]), тому однаково необхідні сьогодні заходи з популяризації читання і на загальносвітовому рівні (Всесвітній день книги та авторського права), і на державному (від затвердження відповідних концепцій і програм до втілення в життя конкретних заходів, наприклад пільгового оподаткування книговидавців), і на обласному, і на міському, і в конкретному закладі, і в кожній родині.

Питання популяризації читання розглядають педагоги: Н. Беляєва, О. Вороничева, О. Дорофєєва, Н. Збаровська, О. Колосова, Н. Митько та ін. Маркетингові комунікації видавництва з метою підвищення попиту на книгу висвітлюють у своїх працях Е. Бейверсток, Х. Бем, Я. Владарчик, Й. Вьорнер, Г. Грем, Н. Еріашвілі, Г. Схют, В. Теремко, М. Тимошик, П. Форсайт, Г. Хаард, Г. Шульц та ін. Сучасні реалії вимагають від видавців, які прагнуть утримати й розширити свою читацьку аудиторію, шукати нові нестандартні підходи.

У межах цієї статті ми *ставимо за мету* дослідити історію створення та особливості реалізації проекту «Світова столиця книги» як комунікаційного феномена.

Починаючи з 1996 р., ЮНЕСКО стала ініціатором концепції Світової столиці книги, приуроченої до Міжнародного дня книги та авторського права — 23 квітня. Ідея проведення Дня книги була запропонована Міжнародною асоціацією книговидавців, а потім подана на розгляд ЮНЕСКО урядом Іспанії. За пропозицією уряду Російської Федерації формулювання назви свята було доповнено словами «та авторського права». Всесвітній день книги та авторського права був проголошений на 28-й сесії ЮНЕСКО 15 листопада 1995 р. (Резолюція № 3.18) [19]. Рішення було прийнято з метою освіти, розвитку усвідомлення культурних традицій, а також з урахуванням того, що книги є найбільшим засобом поширення знання, найбільш надійним способом його збереження.

Дату було вибрано в пам'ять про те, що 23 квітня пішли із життя Мігель де Сервантес, Уільям Шекспір (за Юліанським календарем), Інка Гарсиласо де ла Вега. Крім того, у цей день народилися французький поет Морис Дрюон, угорський письменник Мате Залка, новозеландська письменниця Найма Марш, ісландський письменник, нобелівський лауреат Хальдоур Кільян Лакнесс, американський письменник Джеймс Патрик Донліві, українські письменники Григорій Тютюнник, Василь Земляк, Олександр Гаврилюк, Василь Кухта, Андрій Курков та інші літератори.

Традиція святкування Дня книги зародилася в Каталонії (Іспанія), де в 1923 р. книготорговці вирішили влаштувати грандіозний книжковий ярмарок, щоб ушанувати пам'ять Мігеля де Сервантеса, Інки Гарсиласо де ла Веги та Уільяма Шекспіра. У Каталонії є ще одна традиція: тим, хто купив 23 квітня (у День Святого Георгія) книгу, дарують троянду. У Середньовіччі Святий Георгій був проголошений покровителем Каталонії. ЮНЕСКО перейняла цю традицію й створила свою програму «Подаруй книгу, подаруй троянду».

Сьогодні Всесвітній день книги та авторського права святкують у 190 країнах світу.

Проект «Світова столиця книги» є іміджевим і не передбачає грошової винагороди для переможця. Титул столиці символічний, але його присуджують за найкращі міські програми із заохочення читання та любові до книг. Естафета приймається 23 квітня в одній столиці книги, а через рік передається в іншу. Дванадцять місяців триває затверджена програма з наданням у ЮНЕСКО звітів за певні періоди.

Головна мета номінації — пропаганда книги й читання серед населення, особливо молоді.

Щорічно в штаб-квартирі ЮНЕСКО збирається відбірковий комітет, щоб оцінити програми міст-кандидатів і присудити звання «Світова столиця книги» місту, що подало найкращу програму популяризації книги й залучення до читання. Цей комітет складається з представників ЮНЕСКО, Міжнародної асоціації видавців (UIE), Міжнародної федерації книготорговців (IBF) і Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA). Це гарантує адекватну й відповідну участь у проекті міжнародних організацій, які представляють три основні індустрії книговидавництва.

Однією з умов для претендентів на почесне звання книжкової столиці є можливість фінансування культурних програм, пов'язаних з літературно-видавничою діяльністю, а також залучення до участі в програмі місцевих наукових і літературних спільнот. Комітет покликаний послідовно залучати до цієї акції кожен регіон. Країна, яка бажає висунути своє місто, повинна мати представників у міжнародних федераціях книговидавців, книготорговців, бібліотек. Ця акція є яскравим проявом співпраці між головними ланками книговидавничої справи, а також активної ролі міст у розвитку книговидавничої справи та читання.

Столицями книги були оголошені: Мадрид (Іспанія, 2001 р.), Александрія (Єгипет, 2002 р.), Нью-Делі (Індія, 2003 р.), Антверпен (Бельгія, 2004 р.), Монреаль (Канада, 2005 р.), Турин (Італія, 2006 р.), Богота (Колумбія, 2007 р.), Амстердам (Голландія, 2008 р.), Бейрут (Ліван, 2009 р.), Любляна (Словенія, 2010 р.), Буенос-Айрес (Аргентина, 2011 р.), Єреван (Вірменія, 2012 р.), Бангкок (Таїланд, 2013 р.), Порт-Харкорт (Нігерія, 2014 р.), Інчхон (Південна Корея, 2015 р.).

Для всіх міст, які вже здобули цей титул, характерний високий рівень читацької та видавничої культури, у тому числі завдяки бібліотекам, університетам, видавництвам, ЗМІ тощо. Відповідні країни мають давні традиції та перемоги у сфері літератури (див. табл.).

Мадрид (Іспанія, 2001 р.) [11; 13]. Як ми вже зазначали, ідея проведення Дня книги була запропонована урядом Іспанії, тож логічно, що саме Мадрид став першою Світовою столицею книги. Гордістю Іспанії є Національна бібліотека, заснована в 1712 р. Її фонди становлять 17 млн одиниць зберігання, у тому числі: 50 тис. давніх книжок,

опублікованих до 1831 р., 30 тис. манускриптів, 5 млн періодичних та серійних видань, 500 тис. листівок, 2 млн фотографій.

Таблиця

Нобелівські лауреати з літератури — представники країн, чії міста здобули титул Світової столиці книги

Країни	Нобелівські лауреати з літератури		Обґрунтування нагороди
Бельгія	1911	Моріс Метерлінк (1862–1949)	За багатогранну літературну діяльність, особливо за драматичні твори, які відзначаються багатством уяви та поетичною фантазією
Єгипет	1988	Нагіб Махфуз (1911–2006)	За реалізм і багатство відтінків арабської оповіді, яка має значення для всього людства
Індія	1913	Рабіндранат Тагор (1861–1941)	За глибоко чутливі, оригінальні й чудові вірші, у яких з надзвичайною майстерністю виражено його поетичне мислення, що стало, за його словами, частиною літератури Заходу
Іспанія	1904	Хосе Ечегарай-і-Ейсагірре (1832–1916)	За численні заслуги у відродженні традицій іспанської драми
	1922	Хасінто Бенавенте (1866–1954)	За блискучу майстерність, з якою він продовжив славні традиції іспанської драми
	1956	Хуан Рамон Хіменес (1881–1958)	За ліричну поезію, взірць високого духу й художньої чистоти в іспанській поезії
	1977	Вісенте Алейксандре (1898–1984)	За його поетичні твори, що висвітлюють стан людини в космосі й сучасному суспільстві та водночас відновлюють традиції іспанської поезії в міжвоєнний період
	1989	Каміло Хосе Села (1916–2002)	За виразну й потужну прозу, яка співчутливо й зворушливо описує людські слабкості
	2010	Маріо Вергас Льоса (1936)	За детальний опис структури влади і за яскраве зображення повсталого, що бореться, але зазнає поразки

Закінчення табл.

Країни	Нобелівські лауреати з літератури	Обґрунтування нагороди	
Італія	1906	Джозуе Кардуччі (1835–1907)	Не лише за глибокі знання й критичний розум, а перш за все за творчу енергію, свіжість стилю та ліричну силу, характерну для його поетичних шедеврів
	1926	Грація Деледда (1871–1936)	За поетичні твори, в яких з пластичною ясністю описано життя її рідного острова, а також за глибину підходу до людських проблем загалом
	1959	Сальваторе Квазімодо (1901–1968)	За ліричну поезію, яка з класичною живістю виражає трагічний досвід нашого часу
	1975	Еудженіо Монтале (1896–1981)	За досягнення в поезії, яка вирізняється величезною проникливістю та вираженням поглядів на життя, повністю позбавленого ілюзій
	2013	Еліс Манро (1931)	Майстер сучасного оповідання
Колумбія	1982	Габріель Гарсія Маркес (1928)	За романи й оповідання, в яких фантазія та реальність, поєднуючись, зображують життя й конфлікти всього континенту
Нігерія	1986	Воле Шоїнка (1934)	За створення театру величезної культурної перспективи та поезії

Джерело: [21].

Національна бібліотека в Мадриді має прекрасну колекцію книг, в архівах Королівської ради у справах Індії в Севільї зберігаються цінні документи з історії Реконксти та іспанської колоніальної імперії.

Інститут Іспанії заохочує розвиток мистецтва й науки. До його структури входять заснована в 1713 р. Королівська академія іспанської мови, Королівська академія історії, Королівська академія вишуканих мистецтв Сан-Фернандо й королівські академії точних, фізичних і природничих наук, духовних та політичних наук, медицини, юриспруденції й фармакології. Діяльністю в галузі культури займається літературне товариство Атеней у Мадриді [9].

Александрія (Єгипет, 2002 р.) [13]. Світову славу принесла місту Александрійська бібліотека, яка була споруджена понад 2500 років тому. Її вважали одним з головних наукових центрів свого часу. Там зберегалися понад 700 тис. сувоїв папірусу. Усі «книги» були класифіковані за 120 темами й описані в каталогах. Будівництво нової Александрійської бібліотеки тривало близько 12 років і коштувало 220 млн дол.

Національна бібліотека Єгипту (Дарунок аль-кутуб), створена як бібліотека єгипетських хедивів (турецьких правителів) у 1870 р., вміщує понад 1,5 млн книг, рукописів, періодичних видань, мікрофільмів. Близько 60 % фондів бібліотеки — арабською мовою, 25 % — англійською, решта — переважно іншими європейськими мовами. Справжнім скарбом бібліотеки є унікальна колекція з 58 тис. рідкісних ісламських рукописів. В ісламському центрі аль-Азхар зібрана багата бібліотека з ісламістики, що налічує 22 тис. рукописних видань [7].

Нью-Делі (Індія, 2003 р.) [11; 13]. В Індії існує більше ніж 57 тис. бібліотек, серед яких 10 мають загальнонаціональне значення, зокрема Публічна бібліотека в Делі. Спеціальні наукові бібліотеки відкриті при Індійському союзі міжнародних відносин, Національному інституті прикладних економічних досліджень та Індійському інституті державного управління в Делі тощо. Бібліотеки, у яких зберігаються цінні рукописи, розташовані в різних містах країни; усі вони отримують субсидії з державного бюджету [8].

В Індії 221 університет, один з найвідоміших і найпрестижніших — Делійський.

Антверпен (Бельгія, 2004 р.) [13]. Місто цікаве плантенівською бібліотекою, яка знаходиться в музеї Плантона-Моретуса. У ній зберігається більше ніж 30 тис. примірників книг, серед яких 150 належать до перших років книгодрукування. Музей володіє колекцією друкарського обладнання, включаючи два найстаріших у світі збережених друкарських преси. Ця бібліотека зберігає деякі дуже рідкісні книги, включаючи Біблію п'ятьма мовами (Biblia Polyglotta), анатомічну книгу Андреаса Весаліуса (Andreas Vesalius). Одне з найбільш цікавих приміщень музею — друкарня.

Монреаль (Канада, 2005 р.) [13; 17]. Бібліотеки Монреаля об'єднані в одну спільну віртуальну бібліотеку, тому при пошуку якоїсь книги перевіряється спільна база всіх бібліотек.

Характерною ознакою літературного середовища Монреалю є різноманіття представлених тут культур: англійської, місцевої, карибської, французької, іспанської і навіть східної. У Всесвітній день книги та авторського права 2005 р. гостей приймали артисти Цирку Сонця. Артисти з Монреалю прочитали уривки з творів, присвячених їхньому місту, і виконали про нього пісні. Пам'ятна книга, що містить представлений репертуар, була випущена із цієї нагоди та подарована всім запрошеним.

Турин (Італія, 2006 р.) [11; 13]. Національна університетська бібліотека в Турині — одна з головних бібліотек Італії. Вона заснована в 1720 р. й на сьогодні має більше ніж 1 млн книг, 3700 манускриптів, 1600 інкунабул.

У Туринському університеті, що нараховує понад 600 років, зокрема, почав свій шлях літератора та філософа Еразм Роттердамський.

У 2006 р. Турин відвідав лауреат Нобелівської премії в галузі літератури Жозе Сарамаго, португальський письменник, що нині живе в Іспанії, який разом з п'ємонтським композитором з м. К'єри Аціо Корги відсвяткували п'ятнадцятиріччя свого творчого співробітництва, результатом якого стала опера «Виправданий розпусник», написана на замовлення театру «Ла Скала».

Саме в 2006 р. виповнилося 30 років першому італійському щотижневому виданню «Туттолібрі», присвяченому світу літератури: книгам, видавцям, життю та творчості письменників і поетів. Журнал почав своє життя як самостійне видання, займаючи на полицях книгарень і в журнальних кіосках окреме місце, а кілька років потому, коли він набув широкої популярності, став щотижневим додатком до газети «Ла Stampa». Завдяки успіху «Туттолібрі» в 1988 р. у Турині відбувся Книжковий салон — перший національний книжковий ярмарок. Турин став рупором своїх друкарень і видавництв, серед яких деякі виростили до рівня великих видавничих будинків, як, наприклад, Utet (Союз друкарень-видавців Турина), Paravia, Sei (Міжнародне товариство видавців), Einaudi, Boringhieri.

Слід також згадати дві значущі премії, вручення яких щорічно проходить у провінції Турина. Одна з них — «Премія Гринцане Кавур», що вручають авторам, чії твори перекладають і публікують у різних країнах; це дослідницький інститут іноземної літератури, що охоплює територію від Латинської Америки до Китаю. Друга —

«Оскар Вотто», заснована Маріо Валлаурі, перекладачем санскриту та викладачем літератури й античної індійської філософії, більш відома серед фахівців, які вивчають античну літературу.

Богота (Колумбія, 2007 р.) [13; 22]. У Боготі широко розгалужена мережа публічних бібліотек — Бібліомережа, а також більше ніж 80 читальних клубів, завдяки чому багато місцевих жителів стали книголюбцями. У колумбійській столиці знаходиться найвідвідуваніша бібліотека в Латинській Америці — бібліотека імені Луїса Анхеля Аранго.

Напередодні міжнародного книжкового ярмарку, який щорічно відбувається в Боготі, столичною владою була проведена незвичайна акція, під час якої жителям колумбійської столиці, які змушені стояти в чергах, пропонували почитати книгу, зокрема Л. М. Толстого та А. П. Чехова.

Церемонія передачі звання Світової книжної столиці була відзначена дзвоном усіх дзвонів католицьких церков Боготи рівно опівдні 23 квітня.

Амстердам (Нідерланди, 2008 р.) [13; 24]. У місті два університети: Амстердамський університет і Амстердамський вільний університет. У цьому місті розташована Нідерландська королівська академія наук.

Символами книжкової столиці обрано філософа Спінозу, який більшу частину життя провів в Амстердамі, письменницю Анну Франк, котра переховувалася тут з родиною під час Другої світової війни й написала про це у своєму «Щоденнику дівчинки», а також відому дитячу письменницю Анні Шмідт.

В Амстердамі реалізовано цілорічну програму заходів під назвою «Відкрита книга», що включала різноманітні літературні події: виставки, конгреси, міжнародні зустрічі. Місцями їх проведення стали: Амстердамська публічна бібліотека, культурно-інформаційний центр «Rakhuis de Zwijger», численні парки та площі міста. А 11 червня книжкова столиця приймала щорічний Конгрес європейських книготорговців.

Бейрут (Ліван, 2009 р.) [1; 13]. У Лівані існує 15 великих бібліотек, зокрема, Національна бібліотека в Бейруті, що є також депозитарієм документів ООН, і найбільша в країні бібліотека Американського університету.

Генеральний директор ЮНЕСКО Коїтиро Мацуура вітав той факт, що «місто Бейрут, яке стикається зараз зі значними проблемами

в плані підтримки миру і мирного співіснування, здобуло визнання у зв'язку з його прихильністю принципам діалогу, що сьогодні як ніколи важливо в контексті ситуації в регіоні; а також те, що була визнана здатність книг активно сприяти досягненню цих цілей» [1].

Нині в державі з населенням лише 4 млн проживають послідовники приблизно 17 різних релігій та віросповідань. Це світоглядне розмаїття, безперечно, позначилося й на літературі. Ліванців вважають арабською нацією, що найбільше читає, відповідно, ліванська література — одна з найрозвиненіших в арабському світі. А в Національному музеї Бейрута зберігаються зразки фінікійського алфавіту, який ліг в основу грецької й арабської писемності.

Відродження арабської літератури в XIX ст. стало плодом праці ліванських філологів і публіцистів. Завдяки їх зусиллям посилювався інтерес до класичної середньовічної спадщини та сформувався сучасний арабський літературний стиль. Родоначальниками арабської журналістики не лише в Лівані, а й в інших арабських країнах були ліванці, які заснували перші національні видавництва. Ліван, як і раніше, зберігає славу провідного центру журналістики та друкарської справи в арабському регіоні. Газети й журнали, що видають у Бейруті, називають «парламентом арабського світу», оскільки саме на їх сторінках розгортаються громадські дискусії з проблем, які хвилюють усіх арабів. У першій половині 1990-х рр. у країні виходило в світ 16 щоденних газет загальним тиражем 500 тис. примірників, а також публікувалася тижнева і щомісячна періодика арабською, французькою, англійською й вірменською мовами [15].

Любляна (Словенія, 2010 р.) [11; 13; 16; 20]. Серед кандидатів на це звання були також Гвадалахара (Мексика), Лісабон (Португалія), Рига (Латвія), Санкт-Петербург (Російська Федерація), Відень (Австрія), Веллінгтон (Нова Зеландія). Вибір Любляни як столиці книги зумовлений високим рівнем розвитку книжкової мережі в місті. Щороку в Любляні виходить не менше ніж 4500 нових книг, 1000 з яких — художня література. У місті дуже багато публічних бібліотек. Жителі міста багато читають, у тому числі іноземними мовами, чимало мешканців знають німецьку й англійську, на третьому місці — італійська.

У Словенії проходить Міжнародний поетичний фестиваль «Кристал Віленіці». У фестивалі «Література світу: фабула 2010» та Всесвіт-

ньому книжковому саміті взяли участь визнані книжкові експерти з усього світу.

Як своєрідні міні-бібліотеки використовували навіть автобусні зупинки: пасажери мали змогу брати книги, читати їх у дорозі, а після прочитання повертати на місце. Були розроблені спеціальні «книжкові» маршрути містом із відвіданням місць народження та помешкань відомих словенських письменників.

У зв'язку з обранням Любляни комітетом ЮНЕСКО Світовою столицею книги Монетний двір Фінляндії 12 квітня 2010 р. випустив в обіг три монети різного номіналу й різних металів, але з єдиним дизайном. На аверсі монет намальована стилізована відкрита книга й зазначені номінал монети, її рік випуску та країна емісонера («2010 SLOVENIJA» у два рядки). На реверсі монет також зображений стилізований фасад Національної бібліотеки Словенії. У правій частині уздовж фасаду є напис: «LJUBLJANA PRESTOLNICA KNJIGE» («Любляна столиця книги») у три рядки.

Упродовж року в Любляні пройшло понад 300 різних заходів, присвячених книзі: художні інсталяції у відкритих галереях, бібліотеки на вулиці, фестиваль живої літератури — читання письменників своєю мовою й у перекладах словенською мовою, заходи для дітей, виставки з історії писемності, виставки середньовічних рукописів, покази роботи старих друкарських машин, фільми, зняті за різними відомими літературними творами, тощо.

Буенос-Айрес (Аргентина, 2011 р.) [3; 12; 13]. Місто вибороло почесне звання в суперництві з шістьма іншими претендентами, серед яких були африканські міста Лагос (Нігерія) та Порто Ново (Бенін).

Річні проекти передбачали створення мультилінгвальної громадської бібліотеки й запис аудіоваріантів понад сотні «шедеврів світової класики». Крім того, пройшов тиждень книги «Буенос-Айрес — місто книжкових магазинів», адже в столиці Аргентини існує понад 400 книгарень (приблизно один магазин на кожні 6 тис. жителів) — результат надзвичайної активності міністерства культури Аргентини, котре останніми роками досить ефективно працює над низкою проектів у літературній сфері, як-от: «Не існує міста без поезії», «Дай мені книгу в подарунок», «24 серпня — День читача». Крім того, щорічний книжковий ярмарок у Буенос-Айресі відвідують більше ніж 1,2 млн літературних шанувальників, що дає право аргентинцям на-

звати його найбільшим ярмарком серед усіх, що відбуваються в іспаномовних країнах.

За підрахунками соціологічного центру «Agencia Argentina de ISBN», лише з 1996 до 2006 р. випуск друкованих видань в Аргентині зріс на 120 %.

На площі Сан Мартін м. Буенос-Айреса 11 травня 2011 р. відбулося відкриття «Вавилонської вежі» із книг, виготовленої за проектом одного з найвідоміших латиноамериканських художників-авангардистів Марти Мінухін. «Вавилонська вежа» являє собою 25-метрову конструкцію з каркасом з металу, 16 метрів у діаметрі, що складається із семи поверхів. На її зведення знадобилося більше ніж 30 тис. книг, наданих дипломатичними місіями таких країн, як: Австрія, Азербайджан, Бельгія, Бразилія, Великобританія, Голландія, Греція, Данія, Еквадор, Ізраїль, Іспанія, Італія, Канада, Китай, Коста-Рика, Куба, Ліван, Мексика, Пакистан, ПАР, Перу, Південна Корея, Польща, Саудівська Аравія, Сирія, Словенія, США, Угорщина, Уругвай, Філіппіни, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швейцарія, Японія. Виступаючи на вернісажі, Марта Мінухін відзначила, що її робота стала символом масової участі різних країн у розумінні того, що, незважаючи на те, що всі представлені книги написані різними мовами-оригіналами, мова культури й літератури завжди одна.

Єреван (Вірменія, 2012 р.) [6; 11; 13; 18]. ЮНЕСКО віддала перевагу країні, що відзначала 500-річний ювілей друкарства. Єреван був обраний за якісну й багатогранну програму, що, за словами відбіркової комісії, «дуже детальна, реалістична та прив'язана до соціальної тканини, духу міста. Вона сфальцьована на загальному й повному залученні всіх категорій фахівців, задіяних у книжковій індустрії» [18].

У центрі уваги заходів проекту — діти й підлітки як майбутні носії знань. Це такі заходи, як: фестиваль-парад «Дайте нам книги, дайте нам крила», програми «Я створюю книгу» і «Повернути книги дітям», конкурс оформлення видань «Кольорові книги», виставка-аукціон книг, опублікованих дітьми, виставка «Книга як свідчення», програма «Екранні читання», Фестиваль читання на відкритому повітрі, Міжнародна книжкова виставка та фестиваль «Тиждень туманяннівської казки», Маскарад літературних героїв і Міжнародна зустріч письменників «Літературний ковчег», виставка-інсталяція «Вічність слова» тощо.

У ереванському Центрі мистецтва «Гафесджян» відкрилася виставка книги «ArmBookExpo», на якій було представлено літературу вірменською й іноземними мовами, опубліковану як у Вірменії, так і за кордоном. У межах виставки організовані презентації видавництв, лекції, читання на відкритому повітрі, обговорення тощо.

У центрі Єревана відбулося відкриття триметрової скульптури Да-вида Єреванці «Житіє Вічності», присвяченої охоронниці національної ідентичності й культурної спадщини — вірменській жінці (дві вірменські жінки в трагічні дні геноциду вірменів 1915 р. в османській Туреччині врятували древній рукопис). У Музеї історії Вірменії відкрилася виставка «Вічність письма...». Автор і керівник проекту — італієць Альберто Торсело. Унікальність виставки полягає в тому, що фактично вперше в межах однієї колекції вдалося побачити стародавні книги й рукописи із чотирьох великих музеїв: Ечміадзинського Святого Престолу, Історичного музею Вірменії, Матенадарана, Національної бібліотеки Вірменії. Понад 100 експонатів представляють перші зразки писемності — урартські й домаштоцівські письмена.

Пройшли масові заходи, наукові конференції й зустрічі в різних частинах Єревана, наприклад, усевірменський симпозиум письменників, семінар оформлення книги, конференція «Від Гуттенберга до Інтернету: незакінчена історія».

Для проведення заходів «Єреван — Світова столиця книги, 2012» уряд Вірменії виділив 300 млн драмів (близько 800 тис. дол.).

Бангкок (Таїланд, 2013 р.) [2; 13; 25]. Столиця Таїланду здобула титул Світової столиці книги завдяки зусиллям країни з «об'єднання всіх етапів видавництва та книготоргівлі, всіх учасників видавничих проектів» [2]. Це місто виявило рішучу готовність стати сполучною мирною ланкою серед суперечливих літераторів, видавництв і торговельних організацій. Воно почало активні заходи в межах просування соціальної програми серед громадськості.

У Таїланді функціонує мережа університетів, технічних, педагогічних і сільськогосподарських інститутів та коледжів. Найстаріші з університетів — Чулалонгкорнський в Бангкоку (заснований у 1917 р.) і Таммасартський (1933 р.), найбільш відомі — Рамкамхензький, Касетсатський та Махідонський [23].

Останніми роками в Сіамі активно відкривають нові бібліотеки, формують книжкові полиці в банках і галереях, літературні томи кла-

дуть навіть у міське таксі. За це прагнення Бангкок і здобув почесне звання.

«Я хочу подякувати Бангкоку за ту багату й різноманітну програму, яку він підготував і взяв на себе зобов'язання провести, особливо хотілося б відзначити те, що ця програма звертає увагу, насамперед, на молодь і неосвічене населення, яке не вміє або не бажає читати. Завдяки прагненню до співпраці й діалогу на місцевому, національному й міжнародному рівнях ця програма чудово відповідає цілям проекту «Світова столиця книги», — передає слова глави ЮНЕСКО Ірини Бокової «The Nation» [2].

Урочиста церемонія передачі титулу відбулась у столиці Таїланду 21–23 квітня. У ці дні пройшли такі цікаві заходи, як відкриття проекту «Book broadcast», презентація пам'ятної поштової марки, вручення книжкової премії «SEAwrite Award», всесвітня книжкова виставка тощо.

Порт-Харкорт (Нігерія, 2014 р.) [14]. Змагалися за це престижне звання 11 міст, зокрема Ліон (Франція), Москва (Росія), Оксфорд (Великобританія), Краків (Польща) тощо. Найбільшу активність у боротьбі виявили мешканці Оксфорда та Вільнюса, де активісти руху створили спеціальні сайти для збору голосів на підтримку своїх міст.

Порт-Харкорт подав комітету найкращу програму, яка включає в себе великий проект розвитку нігерійської видавничої культури й пропаганду читання серед населення країни, що зможе підвищити загальний рівень грамотності громадян країни.

«Родзинкою» програми є щорічний літературний фестиваль «Garden City», який газета «Thisday» описала як найбільшу подію такого роду в країнах Африки на південь від Сахари. До того ж у Порт-Харкорті живе нобелівський лауреат з літератури Воле Шоїнка.

У місті знаходяться Державний університет штату Ріверс і Університет Порт-Харкорта.

Інчхон (Південна Корея, 2015 р.) [4]. Надсилаючи заявку на участь у конкурсі на отримання цього права, влада Інчхона пообіцяла реалізувати ряд масштабних проектів, зокрема організувати книжковий обмін в Азійському регіоні, розповсюдження друкованої продукції на благочинних засадах, концерти та інші заходи, присвячені літературі.

Крім того, заплановано зустрічі з літераторами із сусідніх країн, проведення спільних семінарів з міжнародними асоціаціями книжкових видавництв і торгових організацій, а також створення глобаль-

ного товариства книголюбів-студентів. Найближчим часом у місті буде створено робочу групу, яка почне розробку конкретних заходів з реалізації цих планів.

Отже, у наші дні світова громадськість стурбована падінням інтересу до читання книг. Щоб змінити ситуацію, організують певні заходи, зокрема проект «Світова столиця книги». Цей титул уже здобули міста завдяки високому рівню програм популяризації книги й значному потенціалу всіх, хто залучений у видавничий процес, активному літературному життю, про що свідчить, зокрема, кількість нобелівських лауреатів відповідних країн. Ці міста мають високий рівень читацької та видавничої культури; проводять міжнародні книжкові виставки, ярмарки та акції популяризації читання; організують конференції, майстер-класи; виявляють винахідливість, створюючи скульптури, аудіобібліотеки, пам'ятні книги, монети, поштові марки тощо; втілюють у життя ідеали культурного розмаїття, діалогу та толерантності, відображаючи всі події на своїх офіційних сайтах. Головна мета всіх зазначених заходів — заохочення читання та любові до книги. До того ж поширення інформації про життя Світової столиці книги в ЗМІ, соціальних мережах тощо сприяє формуванню позитивного іміджу відповідної країни.

Україна лише готується спробувати свої сили в боротьбі за звання Світової столиці книги, що й визначає перспективи наших подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агентство ООН в області культури провозгласило Бейрут «Всемирной столицей книги — 2009» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://un.by/news/world/09-07-07-dig4.html>
2. Бангкок — Всемирная столица книги 2013 (08.07.11) [Электронный ресурс] // Издательство «Иностранка». — Режим доступа : <http://inostrankabooks.ru/ru/text/5823/>
3. Буенос-Айрес стане книжковою столицею у 2011-му [Електронний ресурс] // Друг читача. — Режим доступа : <http://vsiknygy.net.ua/news/3943/>
4. Всемирной столицей книги в 2015 году станет южнокорейский город Инчхон [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://newsradio.com.ua/rus/2013_07_30/Vsemirnoj-stolicej-knigi-v-2015-godu-stanet-juzhnokorejskij-gorod-Inchhon/

5. Дослідження читання книжок в Україні : підготовлено компанією «GfK Ukraine» на замовлення компанії «Київстар» [Електронний ресурс] / Гліб Вишлінський, заступник директора GfK Ukraine. — Режим доступу : http://www.gfk.ua/imperia/md/content/gfkukraine/reports/report_gfk_reading_pres.pdf
6. Єреван — столиця книги 2012 : програма [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.yerevan2012.org/index.php?option=com_content&view=article&id=636&Itemid=176&lang=ru
7. Єгипет [Електронний ресурс] // Укрінформ. — Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua/Egypt/egypt.php?menu=additional>
8. Індія : путеводитель [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ericglotfelty.com/muzei-i-biblioteki.html>
9. Іспанія [Електронний ресурс] // Укрінформ. — Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua/Spain/spain.php?menu=additional>
10. Книга и чтение в культурном пространстве России [Електронний ресурс] // Университетская книга : информационно-аналитический журнал. — Режим доступу : <http://www.unkniga.ru/ostraya-tema/2759-kniga-i-chtenie-v-kulturnom-prostranstve-rossii.html>
11. Книга : Энциклопедия / редкол. И. Е. Баренбаум, А. А. Беловицкая, А. А. Говоров и др. — М. : Большая Российская энциклопедия, 1999. — 800 с.
12. Книжкова вежа в Буенос-Айресі [Електронний ресурс] // The Epoch Times Україна (Велика Епоха). — Режим доступу : <http://epochtimes.com.ua/life/society/knyzhkova-vezha-v-buenos-ajresi-96667.html>
13. Книжкові столиці світу : вебліографічний дайджест [Електронний ресурс] / авт.-уклад. Н. М. Бартош. — Черкаси, 2012. — 20 с. — Режим доступу : http://www.symonenkolib.ck.ua/images/stories/anons/17.05.12/text_KSS.doc
14. Книжковою столицею світу-2014 стане нігерійське місто Порт-Харкорт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://knig.org.ua/knyzhkovouyustolytseyu-svitu-2014-stane-niherijske-misto-port-harkort.html>
15. Ліван [Електронний ресурс] // Укрінформ. — Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua/Livan/livan.php?menu=additional>
16. Любляна — книжкова столиця світу [Електронний ресурс] // Інформаційна агенція культурних індустрій «ПРО». — Режим доступу : <http://www.i-pro.kiev.ua/contentlyublyana---knizhkova-stolitsya-svitu>
17. Монреаль — Мировая столиця книги [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unesco.org/bpi/rus/pdf/Media-25-Russe.pdf>
18. О Проекте [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.yerevan2012.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91&Itemid=108&lang=ru

19. Резолюция 3.18. Провозглашение 23 апреля Всемирным днем книги и авторского права : Резолюция принята по докладу Комиссии IV на 22-м пленарном заседании 15 ноября 1995 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001018/101803rb.pdf>
20. Словения, 2010 (Любляна — Всемирная столица книги) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.euro-coins.info/2010/04/3700/>
21. Список лауреатів Нобелівської премії [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Список_лауреатів_Нобелівської_премії_з_літератури
22. Столиці Колумбії привласнили звання Світової книжкової столиці [Електронний ресурс] // УНІАН. — Режим доступу : <http://culture.unian.net/ukr/detail/184826>
23. Таїланд [Електронний ресурс] // Укрінформ. — Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua/Tailand/tailand.php?menu=additional>
24. Amsterdam World Book Capital [Electronic resource]. — Mode of access : www.amsterdamworldbookcapital.com
25. Bangkok World Book Capital 2013 [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.bangkokworldbookcapital2013.com/home/home.asp?lang=en#7>
26. World Book Day [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.worldbookday.com/>

Одержана 26.03.2014